

К.е.н., доц., Ю.Л. Труш,

І.Л. Шихов

Національний університет харчових технологій

Напрями удосконалення управління грошовими потоками на підприємстві

Управління грошовими потоками підприємства, так як швидкістю руху грошових коштів визначається ефективність всієї підприємницької діяльності. Обсягом наявних у підприємства грошей як найважливішого платіжного засобу визначається платоспроможність підприємства - одне з найважливіших характеристик його фінансового становища.

Ключові слова: управління грошовими потоками, управління коштами, підприємство.

К.э.н., доц., Ю.Л. Труш

И.Л. Шихов

Национальный университет пищевых технологий

Направления совершенствования управления денежными потоками на предприятии

Управления денежными потоками предприятия, так как скорости движения денежных средств определяется эффективность всей предпринимательской деятельности. Объемом имеющихся у предприятия денег как важнейшего платежного средства определяется платежеспособность предприятия - одно из важнейших характеристик его финансового положения.

Ключевые слова: управление денежными потоками, управление средствами, предприятие.

Candidate of economic sciences, Y.L. Trush,

I.L. Shihov

National University of Food Technologies

Directions improving cash flow management in the enterprise

The cash management businesses, as the velocity of money is determined by the efficiency of all business activities. The available money in the company as a major means of payment is determined by the solvency of the company - one of the most important characteristics of its financial situation.

Keywords: cash flow management, resources management, enterprise.

Постановка проблеми. Необхідність приведення у відповідність сучасним

умовам ринкової економіки системи фінансового обліку, практична потреба в дослідженні грошових потоків підприємств.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Значну увагу питанням формування та використання прибутку підприємств приділено в працях Кириленко В.В., Комарницький І.Ф., Тарасюк Г.М., Шваб Л.І., Саєнко М.Г., Проскурін П.В., Мозговий О.М., Стеценко Т.О., Васильченко В. С., Гриненко А. М. та інші.

Метою статті є аналіз напрямів удосконалення управління грошовими потоками на підприємстві.

Викладення основного матеріалу. З руху грошових коштів починається і їм закінчується виробничо-комерційний цикл. Діяльність підприємства, спрямована на отримання прибутку, вимагає, щоб грошові кошти переводились в різні активи, що перебувають в обігу в дебіторську заборгованість в процесі реалізації продукції. Результати діяльності вважаються досягнутими, коли процес інкасування приносить потік грошових коштів, на основі якого починається новий цикл, що забезпечує отримання прибутку. Аналітики в області фінансової звітності зробили висновок, що складність системи бухгалтерського обліку приховує потоки грошових коштів і збільшує їх відміну від звітного значення чистого доходу (прибутку). Вони підкреслюють, що саме грошові кошти повинні використовуватися для виплати позик, дивідендів, розширення використовуваних виробничих потужностей. Все сказане підтверджує зростаюче значення такої категорії, як «грошові потоки».

Проблема оптимізації фінансування сучасних підприємств взагалі та грошових потоків, які обслуговують і забезпечують їх різнобічну діяльність зокрема, є надзвичайно важливою і потребує ефективного вирішення. Розглядаючи питання оптимізації фінансування, можна мати на увазі пошук оптимального співвідношення позикових і власних засобів фінансування. Інші - віддають перевагу вибору найдешевших зовнішніх джерел фінансування шляхом порівняння ефективної відсоткової ставки.

Кожен із цих підходів може розглядатися і аналізуватися. Адже оптимізація грошових потоків - це процес вибору найкращих форм їх організації на підприємстві з урахуванням умов і особливостей здійснення його діяльності. Більшість авторів, що займаються даною проблемою, до основних цілей оптимізації грошових потоків відносять:

- забезпечення збалансованості обсягів грошових потоків;

- забезпечення синхронності формування грошових потоків у часі;
- забезпечення зростання чистого грошового потоку. Із цим можна погодитися, а об'єктами оптимізації вважати: позитивний грошовий потік; негативний грошовий потік; чистий грошовий потік; залишки грошових коштів. В основі оптимізації грошових потоків підприємства повинна бути збалансованість обсягів позитивного та негативного грошових потоків. Відсутність такої збалансованості призводить до утворення дефіцитного і надлишкового грошового потоку, що однаково негативно впливає на діяльність підприємства.

До наслідків впливу на діяльність підприємства слід віднести:

- зниження ліквідності і рівня платоспроможності;
- збільшення простроченої кредиторської заборгованості;
- затримки виплат заробітної плати та зниження продуктивності праці;
- штрафні санкції за затримання платежів;
- зростання тривалості фінансового циклу;
- сповільнення оборотності капіталу;
- зниження рентабельності власного капіталу та активів підприємства.

Спроможність в організації ефективного фінансування та грошового обороту на підприємстві визначається сукупністю як зовнішніх, так і внутрішніх факторів. До зовнішніх факторів можна віднести загальну проблему неплатежів, низький рівень виробництва та купівельної спроможності, несприятливі умови кредитування, недосконалість податкової політики. Внутрішніми факторами, що впливають на грошовий оборот підприємства є: висока частка умовно-постійних витрат у собівартості продукції, як результат недозавантаженості виробничих потужностей; енерго- та трудозатратність, низька якість вітчизняної продукції; «тінізація» частини господарського обороту; відсутність джерел довготермінового фінансування капіталовкладень; неефективність фінансового менеджменту.

На певному етапі ринкового реформування економіки країни виникло прогресуюче зростання усіх видів неплатежів, що було викликано підвищенням цін і одночасним падінням обсягів виробництва. Це, безперечно, вплинуло на структуру оборотних коштів підприємств, де став переважати залучений капітал. Заморожування коштів у дебіторській заборгованості, з одного боку, і неможливість розраховуватися за власними зобов'язаннями, з іншого, паралізують нормальний динамічний процес діяльності підприємств, результатом чого є їх загальна неплатоспроможність.

Таким чином, зазначені вище фактори визначають високу вартість вітчизняної

продукції, що у поєднанні з низькою якістю ускладнює її реалізацію. Як наслідок - заморожування коштів у залишках готової продукції (часом і неліквідної) на складах, відволікання засобів у дебіторській заборгованості тощо.

Це явище має подвійний вплив на грошові потоки підприємств, з одного боку, внаслідок завищення витрат на виробництво офіційно зменшується сума загального грошового потоку підприємства та сума отриманого прибутку, а отже, платежів до бюджету. З іншого - необліковані реальні гроші, часто готівка, що обертаються в тіньовому секторі економіки, можуть бути джерелом капіталовкладень утворення робочих місць тощо. В цій ситуації залучення необлікованих коштів у реальний господарський оборот буде взаємовигідним, адже під час «відмивання» грошей підприємство втрачає 20 відсотків коштів.

Відсутність джерел довготермінового фінансування капіталовкладень теж негативно впливає на перспективну здатність підприємства генерувати позитивний оптимальний грошовий потік. Зовнішнім джерелом фінансування повинні виступати довготермінові кредити банків, але за умови високих відсоткових ставок та нестабільної фінансової ситуації вони стають недоступними для більшості підприємств. До того ж несприятливий інвестиційний клімат обмежує надходження коштів на підприємства від закордонних інвесторів.

На фоні змін в економіці діяльність фінансових менеджерів вимагає високого професіоналізму, що дозволить вирішувати проблеми часом і нетрадиційними шляхами за умови збереження платоспроможності, рентабельності підприємства, керованості грошового обороту. На жаль, знання основ виробничого і фінансового менеджменту керівниками та управлінцями підприємств бажають бути кращими. Проявом нефаховості у багатьох випадках є нездатність фінансових менеджерів вітчизняних підприємств залучити суму коштів, яка б перевищувала видатки. Навіть за наявності виручки на підприємствах належно не забезпечується режим планування і контролю за розподілом коштів по різних видах платежів.

Враховуючи специфіку і складність проблем, з якими зіштовхується підприємства в процесі своєї діяльності, можна виділити п'ять основних напрямків з оптимізації грошових потоків:

- подальше вдосконалення технології фінансових розрахунків для скорочення операційних потреб підприємства у необхідних коштах;

- вдосконалення системи обліку з метою здійснення достовірного ретроспективного аналізу;

- підвищення точності прогнозування грошових потоків;
- пошук та використання альтернативних джерел ліквідності;

Не менш важливим завданням оптимізації грошових потоків є пошук резервів прискорення оборотності грошових активів. До них можна віднести:

- зменшення, а в перспективі відмова від утворення дебіторської заборгованості;
- прискорення часу інкасації коштів, що сприятиме скороченню залишку грошових активів у касі;
- скорочення випадків і обсягів розрахунків готівкою, адже вони збільшують залишок коштів у касі і зменшують термін користування власними грошовими активами.

Успішна реалізація запропонованих напрямів оптимізації грошових потоків на підприємницькому рівні вимагає проведення відповідних заходів і в загальнодержавному масштабі. З тих, що сприятимуть оптимізації грошових потоків, а значить, активізації підприємництва, можуть бути запропоновані наступні:

- удосконалення фіскальної політики, зокрема зниження податкового тиску та максимальне спрощення процедур податкового адміністрування;
- модернізація та структурна перебудова виробничого потенціалу, зниження його енерго- та матеріаломісткості;
- створення необхідних умов для легалізації коштів "тіньових" капіталів;
- забезпечення надійності правової захищеності підприємницької діяльності, припинення практики постійних змін чинного законодавства;

Поетапне здійснення управління грошовими потоками підприємства забезпечить постійний моніторинг рівномірності і синхронності формування грошових потоків у розробці окремих інтервалів часу.

Підтримання належного рівня платоспроможності та ліквідності підприємства досягається шляхом відповідної організації руху грошових потоків. Сукупність методів та форм, що використовується підприємством для організації руху грошових коштів у часі та просторі відповідно до визначених критеріїв та цілей називаємо моделлю управління грошовими потоками підприємства.

Організація моделі управління грошовими потоками здійснюється із дотриманням сукупності певних принципів, основними з яких є наступні:

- інформаційна достовірність, яка передбачає своєчасне та повне представлення фінансової інформації, структурованої відповідно до потреб моделі;
- збалансованість - обґрунтоване використання для потреб управління грошовими потоками критеріїв та методів групування, зведення та узагальнення грошових потоків підприємства;
- ефективність - визначення оптимального рівня розподілу грошових коштів у просторі та часі з метою мінімізації затрат на досягнення необхідного ефекту (наприклад, підтримання визначеного рівня ліквідності);
- інші принципи

Найпоширенішими плановими фінансовими документами для організації та управління грошовими потоками підприємства коштів є:

- касовий бюджет - план надходження та витрачання грошових коштів, що розробляються на фінансовий рік із помісячною сегментацією;
- платіжний календар - короткотерміновий план (прогноз) надходження і витрачання коштів підприємства.

Складається платіжний календар із двох частин: витратної та дохідної. Служить для бюджетування руху наявних на підприємстві коштів і майбутніх фінансових потреб (тобто надлишку або нестачі коштів) і використовується як баланс на конкретну календарну дату. Інформаційною основою платіжного календаря є: план реалізації продукції, кошторис витрат на виробництво, кошторис використання фонду оплати праці, кошторис соціального страхування, кошторис витрат на підвищення технічного рівня виробництва тощо.

Платіжний календар як надійний інструмент оперативного управління грошовими потоками підприємства дає змогу: оптимізувати та максимально можливо синхронізувати вхідний і вихідний грошовий потоки; забезпечити пріоритетність платежів підприємства за критерієм їх впливу на кінцеві результати його фінансової діяльності; забезпечити ліквідність грошового потоку підприємства.

Спроможність в організації ефективного фінансування та грошового обороту на підприємстві визначається сукупністю як зовнішніх, так і внутрішніх факторів. До зовнішніх факторів можна віднести загальну проблему неплатежів, низький рівень виробництва та купівельної спроможності, несприятливі умови кредитування, недосконалість податкової політики. Внутрішніми факторами, що впливають на грошовий оборот підприємства є: висока частка умовно-постійних витрат у собівартості продукції як результат недоза-вантаженості виробничих потужностей,

енерго- та трудозатратність, низька якість вітчизняної продукції, «тінізація» частини господарського обороту, відсутність джерел довготермінового фінансування капіталовкладень.

В основі оптимізації грошових потоків підприємства повинна бути збалансованість обсягів позитивного та негативного грошових потоків. Відсутність такої збалансованості призводить до утворення дефіцитного і надлишкового грошового потоку, що однаково негативно впливає на діяльність підприємства.

У процесі ліквідації дефіцитного грошового потоку, при зростанні ділової активності, доцільно поряд із заходами операційної діяльності використовувати заходи, які відносяться до фінансової діяльності; якщо підприємство знаходиться на етапі спаду - рекомендується застосування заходів стосовно операційної та інвестиційної діяльності.

У випадку нестачі коштів для здійснення обов'язкових платежів, загрози банкрутства, відсутності коштів для розрахунків із кредиторами та інших проблем з ліквідністю та платоспроможністю для вирішення питання вибору цілей «прибуток або грошовий потік» підприємству варто прагнути до збільшення показника чистого грошового потоку за рахунок зниження прибутковості і навпаки.

Висновок. Одним із найбільш важливих і складних етапів управління грошовими потоками підприємства є їх оптимізація. Збалансування усіх видів грошових потоків на основі урахування як зовнішніх, так і внутрішніх факторів сприятиме підвищенню ефективності управління грошовими засобами, результатів фінансово-господарської діяльності підприємств.

Список використаної літератури

1. Аналітичне забезпечення раціоналізації грошових потоків підприємств (на прикладі меблевого виробництва України): Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.04 / В.Р. Шевчук; Терноп. акад. нар. госп-ва. — Т., 2011. — 120 с. — укр.
2. Барабаш Н.С. Аналіз грошових потоків у системі фінансового менеджменту підприємства / Н.С. Барабаш, М.О. Никонович // Вісник Хмельницького національного університету. - 2010. - № 2. - Т. 2. - С. 164-167.
3. Ластовенко О.В. Вдосконалення системи управління грошовими потоками підприємства: дис... канд. екон. наук: 08.06.01 / Донецький держ. ун-т економіки і торгівлі ім. М.Туган-Барановського. - Донецьк, 2005.
4. Олійник О.О. Логіко-структурна модель платіжного календаря в

управлінні грошовими потоками підприємств АПК / О.О. Олійник // Вісник Бердянського університету менеджменту та бізнесу. - 2010. - №1. - С. 106-110.

5. Тимош І. Оптимізація грошових потоків у системі підприємницької діяльності / І. Тимош // Економічний аналіз. - 2009. - №3. - С. 244-246.